

2024-05-03

Socialdepartementet
Stockholm
Sverige

Mikael Dubois
0702493238
mikael.dubois@tco.se

Remissyttrande över promemorian *Karenstak och högriskskydd* – en översyn av karensavdraget och förslag på utökade undantag (Ds 2023:33).

S2023/03302

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har givits tillfälle att inkomma med yttrande över promemorian *Karenstak och högriskskydd – en översyn av karensavdraget och förslag på utökade undantag* (Ds 2023:33), framtagen av en arbetsgrupp inom Socialdepartementet med uppdrag att se över karensavdraget.

TCO allmänna synpunkter

För TCO är det centralt att den allmänna sjukförsäkringen är förutsägbar för den enskilde och att de försäkrade ges en tillförlitlig ekonomisk trygghet under perioder av nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Samtidigt måste försäkringen vara utformad så att fusk och överutnyttjande i möjligaste mån förhindras. I detta är utformningen av regelverket kring självrisker i försäkringen en mycket viktig del.

Diskussionen om karens och självrisk inom sjukförsäkringen har väckts igen i och med covid-19 pandemin och de konsekvenser som åtgärder för att minska smittspridningen och skydda sköra grupper fick för tjänstemän inom olika yrkesgrupper. Framför allt framstod skillnader i förutsättningarna att arbeta på distans som centrala för vilka konsekvenser de vidtagna åtgärderna kunde få för tjänstemännen inom olika yrkesgrupper. TCO:s medlemsförbund har intagit olika ståndpunkter vad gäller utformningen av karensavdrag och självrisk.

TCO har under arbetets gång framfört till arbetsgruppen att frågan om karensavdrag och självrisk måste ses i ett bredare sammanhang tillsammans med regelverk kring högriskskydd och regelverk kring kontrollåtgärder i form av exempelvis krav på läkarintyg.

Utgångspunkten är att regelverket kring självrisk måste vara utformat så att fusk och överutnyttjande av den allmänna sjukförsäkringen i möjligaste mån förhindras, samtidigt som trösklarna för de försäkrade att kunna använda sig av försäkringen inte får bli för höga. Sjukförsäkringen måste uppfylla sitt syfte att ge de försäkrade ekonomisk trygghet vid nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom, oavsett de försäkrades yrkesgrupp eller bransch. Konsekvenser för omkringliggande system, som exempelvis hälso- och sjukvården, måste också beaktas.

I promemorian föreslår arbetsgruppen att det allmänna högriskskyddet ersätts av ett karenstak som innebär att en försäkrad inom en tolv månadersperiod inte ska få fler än sex karensavdrag. Vidare föreslår arbetsgruppen att det särskilda högriskskyddet benämns högriskskydd och att skyddet utökas genom att försäkrad som bedöms under en tolv månadersperiod kunna få minst sju eller annars återkommande sjukperioder ska få del av skyddet. Därtill föreslår arbetsgruppen ändrad administration genom att försäkrad som får högriskskydd ska ansöka om sjukpenning i stället för att få sjuklön från sin arbetsgivare. Arbetsgruppen lämnar även förslag kring behovet av informationsinsatser kring karenstak och högriskskydd, samt kring behov av uppföljning av högriskskyddet.

TCO välkomnar att arbetsgruppen i sina diskussioner och förslag har tagit ett brett grepp på frågan om självrisk och strävat efter en rimlig balans mellan självrisk i den allmänna sjukförsäkringen och det förhållandet att självrisk kan få olika konsekvenser för olika yrkesgrupper utifrån skillnader i arbetsförhållanden och möjligheter att exempelvis arbeta på distans.

Utan att ta ställning till utformningen av självrisk och karensavdrag i övrigt **tillstyrker** TCO arbetsgruppens förslag i de delar som rör utökat skydd från det föreslagna karenstaket och det föreslagna högriskskyddet, det senare dels genom att högriskskyddet träder in tidigare, dels genom att personer med återkommande sjukperioder kan beviljas skydd. Förslagen bedöms förbättra skyddet för enskilda genom att fler försäkrade kommer att omfattas av skydden och att tiden med skydd förlängs. Utökat skydd från karenstak och högriskskydd bedöms även bidra till ökad ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män då kvinnor i högre utsträckning än män är sjukskrivna och därmed också i högre utsträckning påförs karensavdrag.

När det gäller arbetsgruppens förslag på ändrad administration av högriskskyddet **avstyrker** TCO detta. Många tjänstemän har en inkomst över inkomsttaket i sjukpenningen, och för dessa innebär arbetsgruppens förslag på ändrad administration betydligt lägre ersättning i början av sjukperioden. Exempelvis har nästan hälften av Unionens medlemmar inkomster över taket och dessa skulle vid återkommande sjuklighet få en avsevärt sämre inkomstbortfallskompensation under sjukperiodens första 14 dagar. En väsentligt lägre ersättningsnivå samt stödets oklara nytta avseende arbetsmarknadssituationen kan minska incitamenten för vissa arbetstagare att ansöka om (särskilt) högriskskydd. Dessa kan i stället välja att undvika karensavdragen med hjälp av det föreslagna karenstaket. Att personer som är berättigade till högriskskydd väljer att inte söka detta skydd innebär ökade kostnader för arbetsgivarna, särskilt då ersättning för höga sjuklönekostnader nu fasas ut, och försvårar därtill möjligheterna att utvärdera i vilken utsträckning skyddet fungerar.

TCO **tillstyrker** arbetsgruppens förslag vad gäller behov av informationsinsatser om karenstak och högriskskydd och regelbunden uppföljning av högriskskyddet, och anser att såväl förbättrade uppföljningsmöjligheter som separat översyn för vissa grupper av arbetstagare är angelägna.

Det är även troligt att vissa av de problem som arbetsgruppen lyfter avseende det befintliga särskilda högriskskyddet skulle kunna hanteras genom informationsinsatser i syfte att öka kännedomen om förmånen bland de försäkrade och bland arbetsgivare. Med bättre kännedom är det troligt att arbetsgivare i högre utsträckning skulle söka den kompensation för sjuklönekostnader för arbetstagare med särskilt högriskskydd som de har rätt till redan i dag, vilket också skulle kunna inverka positivt på arbetsmarknadssituationen för arbetstagare berättigade till högriskskydd. En sådan åtgärd skulle därmed också tala för att administrationen av högriskskyddet lämnas oförändrad.

Arbetsgruppen har också haft ett särskilt uppdrag att analysera förutsättningarna för att förändra karensavdraget för att förbättra villkoren för avgränsade yrkesgrupper som är särskilt utsatta för nära mänskliga kontaktytor i sin yrkesroll och som har svårt att arbeta hemifrån. TCO har tillsammans med Saco och LO och arbetsgivarorganisationer till arbetsgruppen samstämmt betonat svårigheterna i att på ett meningsfullt sätt avgränsa sådana yrkesgrupper. Arbetsgruppen finner också i linje med detta att det inte finns något enkelt och heltäckande sätt att avgränsa vilka yrkesgrupper och arbetstagare som bör omfattas av ett sådant differentierat karensavdrag. Ett sådant regelverk riskerar att bli allt för otydligt och svårt att tillämpa, och därmed leda till brister i

rättssäkerhet samt träffsäkerhet (s. 249). TCO välkomnar att arbetsgruppen hörsammat den kritik som framkommit och avstår från att lägga några förslag i dessa delar. TCO noterar även att det redan idag finns möjligheter för arbetsmarknadens parter att förhandla fram undantag från karensreglerna, om dessa innebär en utvidgning av arbetstagarnas rättigheter.

Kommentarer på valda delar av arbetsgruppens förslag

Påverkan på löneutrymme: Arbetsgruppens förslag att utöka skyddet mot karensavdrag genom det föreslagna karenstaket kan, i kombination med att ersättning för höga sjuklönekostnader nu avvecklas i enlighet med regeringens proposition 2023/24:83 *Ersättningen för höga sjuklönekostnader upphör* medföra minskat löneutrymme. TCO anser, mot bakgrund av de högre kostnaderna för arbetsgivare, att det är viktigt att frågor kring negativ selektering vid rekrytering belyses i samband med den föreslagna regeländringen och framtida uppföljning av denna.

Arbetsgruppen bedömer att det bör kunna göras tydligare för arbetstagaren om hen omfattas av det (allmänna) högriskskyddet/karenstaket. TCO delar denna bedömning och menar att det hos större arbetsgivare, som många gånger befinner sig inom offentlig välfärdssektor, med automatiserad lönehantering borde kunna framgå på lönebeskedet i samband med att sjuklön utbetalas. Lönehanteringssystemet gör redan i dag i dessa situationer en automatisk kontroll av om karensavdrag ska göras eller inte.

Annat förvärvsarbete: TCO delar arbetsgruppens bedömning att det, om förslagen genomförs, bör utredas hur den föreslagna begränsningsregeln avseende karens kan förändras på motsvarande sätt för individer med inkomst av annat förvärvsarbete (t. ex egenföretagare) och som betalar egenavgift samt gjort anmälan om karenstid på en dag och för deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. TCO anser att en sådan utredning är angelägen eftersom de förslag som nu lämnas innebär att det uppstår skillnader i skyddet mot inkomstbortfall till följd av karens mellan olika grupper av individer.

Therese Svanström
Ordförande

Mikael Dubois
Utredare